

№ 10/1962.

LAGUTSKOTTETS betänkande № 10/1962 över landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting med förslag till landskapslag om medborgersliga val.

Vid sitt plenum den 8 sistlidne juni har landstinget remitterat förenämnda lagförslag till lagutskottet för beredning, varefter lagutskottet, som med landstingets tillstånd sammanträtt under tiden mellan sessionerna, behandlat detsamma och får för landstinget vördsammast framhålla följande:

Allmänna synpunkter.

Lagförslaget avser att förverkliga den tanke, som väckts inom landstinget, att sammanföra landstingsvalen och kommunala fullmäktigvalen till en förrättning med möjligast likartade bestämmelser för de olika valen. Vid dessa val, som vardera förutsätter åländsk hembygdsrätt, kunna samma vallängder följas, de förberedande åtgärderna kunna i många fall samordnas och samma valnämnder kunna anlitas. Därigenom kunna utgifter inbesparas och framför allt valdeltagandet stimuleras. Det synes även lämpligast, att de båda lagstiftningsområdena regleras genom en och samma lag, varvid landskapslagen den 23 april 1959 om kommunala val i stort sett kan läggas till grund för revisionsförslaget.

Landskapslagen om landstingsmannaval i landskapet Åland av den 17 juli 1957 och nyssnämnda landskapslag om kommunala val innehålla väsentligt olika stadganden om listtyperna vid de olika valen, i det att utslutande enmanslistor med personlig ersättare för den på kandidatlistan uppställda första kandidaten stadgats för landstingsvalet och flermanslistor medgivas för kommunalvalet, till kandidatantalet begränsade endast sålunda, att kandidaternas antal icke får uppgå till mer än en tredjedel av antalet medlemmar i valmansföreningen och ej heller överstiga antalet fullmäktige, som skola väljas, med mer än hälften. Enmanslistor med personliga ersättare synas av praktiska skäl vara mindre användbara vid kommunalval, medan den kommunala listtypen kan sammangå med den tankegång, som ligger till grund för kandidatlistorna vid landstingsvalet. Landskapsstyrelsen har i förslaget upptagit den kommunala listtypen såsom gemensam listtyp vid vardera valet och därom har även utskottet förenat sig, ehuru utskottet samtidigt beklagar, att systemet med personlig ersättare vid landstingsvalet frångåtts.

I samband med diskussionen om listtypen har utskottet ägnat frågan om mandatfördelningen den största uppmärksamhet, utgående ifrån landskapets gemensamma intressen. Mandatfördelningen bör vid ett proportionellt val kunna görasⁱ möjligast rätta förhållande till antalet avgivna röster.

Därvid har utskottet närmast prövat de tre olika metoder, som beröras i landskapsstyrelsens motivering, nämligen den d'Hondtska metoden, som tillämpats vid alla val i vårt land, den s.k. uddatalsmetoden och den jämkade uddatalsmetoden. Utskottet har haft till hands den statliga utredning, som i Sverige på uppdrag av justitiedepartementet verkställes ifråga om bl.a. olika valsystem (Statens offentliga utredningar 1961: 21). Därav inhämtas, att den d'Hondtska metoden "ger ett stort parti större chans än ett litet parti att bli överrepresenterat, d.v.s. att få större antal mandat än andel röster", vilket svarar "mot en större risk för ett litet parti än för ett stort parti att bli underrepresenterat, d.v.s. att få mindre antal mandat än andel röster". Uddatalsmetoden - mandatfördelningen är närmare angiven i landskapsstyrelsens motivering - har vid utredningen befunnits innehålla "sådana fel i avsevärt mindre utsträckning". "En viss, om än svag tendens till överrepresentation av de större partierna uppstår sålunda. Samma förhållanden verkar givetvis även vid d'Hondts metod, men är där mer utpräglade och inte enda skälet till överrepresentation av de större partierna." framhålles det i utredningen.

Ifråga om den jämkade uddatalsmetoden, där mandaten utdelas som vid uddatalsmetoden, med undantag av att varje partis jämförelsetal före det först erhållna mandatet är röstetalet dividerat med en spärrdivisor (t.ex. 1;4), kommer utredningen till det resultatet, att "spärrar och spärrdivisorer utsträcker det område, där de små partierna blir överrepresenterade, och, i den mån partierna har fått röster, således även underrepresenterade. Tendensen till överrepresentation av stora partier blir då förstärkt."

Med tanke på de små kommunernas möjligheter att bli representerade i landstinget och de intressegrupper, som sträva till representation därstädes, har utskottet, som anser att hela landskapet ifråga om landstingsvalet fortfarande bör bilda en valkrets, enats om att med bibehållande av den föreslagna listtypen förorda mandatfördelning enligt uddatalsmetoden.

Ehuru förslagets § 17 icke utesluter användandet av enmanslistor, synas sådana i praktiken icke komma att användas. Kandidatlistan med flera kandidater kommer i och för sig att innebära ett valförbund. Vid sådant förhållande bör lagen för att förhindra obegränsad kartellbildning kategoriskt utsäga, att valmansförening tillsammans med en eller flera andra valmansföreningar får bilda valförbund, men att den icke får ansluta sig till flera än ett valförbund samt att valförbundet ej få ingå valförbund sinsemellan.

Inom utskottet har frågan om valens förläggande till en dag väckts och diskuterats. Dock har utskottet stannat för landskapsstyrelsens förslag, att valen skola äga rum under två dagar med början klockan tolv vardera dagen. De föreslagna valdagarna ha befunnits lämpliga.

Den av landskapsstyrelsen föreslagna rubriken för lagen har utskottet icke kunnat omfatta. Medborgerliga val i landskapet inskränka sig icke till landstingsval och kommunalval, utan omfatta även riksdagsval och val av elektoror för val av Republikens President. Rubriken syftar sålunda längre än lagen. Den pekar även därhän, att riksdagsval och elektorsval icke här skulle betecknas såsom medborgerliga val. Utan avseende å landstingets tidigare beslut i rubrikfrågan borde landstinget för detta fall godkänna en rubrik, som verkligen täcker vad lagen avser. Utskottet föreslår som rubrik: "Landskapslag om landstingsval och kommunalval i landskapet Åland."

Lagförslagets detaljer

med förslag till uteslutningar, ändringar och tillägg ifråga om nedan nämnda paragrafer.

§ 1. Med hänvisning till vad utskottet framhållit om lagens rubrik under "Allmänna synpunkter" föreslås,

att mom. 1 helt och hållet utgår;

att mom. 2 omredigeras samt

att mom. 4 rättas med hänvisning i enlighet med lantrådets påpekande till kapitlen 12, 13 och 14 i stället för 11, 12 och 13 samt omredigeras sålunda, att "nytt kommunalval", "kommunalt fyllnadsval" och "nyval" utskrivs ospärrade.

§ 2. Mom. 1 har omredigerats.

§ 3. Ordalydelsen i mom. 2 synes giva vid handen, att den kommunala centralnämnden skall utfärda i mom. 1 nämnda kungörelse såväl om landstingsval som kommunalval. Enligt utskottets uppfattning är det dock mest sakenligt, att centralnämnden för landstingsvalen, som är gemensam för hela landskapet, utfärdar kungörelsen om landstingsval och centralnämnderna i de olika kommunerna kungörelsen om kommunalval. Mom. 2 har därför givits en avfattning, som utesluter varje missförstånd, medan orden "vilka val" i mom. 1 ändrats till "vilket val".

§ 5. I mom. 1 har införts, att den kommunala centralnämnden bör utses bland kommunens valbara medlemmar.

§ 6. Andra meningen i mom. 1 avser den kommunala centralnämnden, vilket utskottet har infört.

Till paragrafen har fogats ett nytt mom. 5, enligt vilket centralnämnd, som fungerar såsom valnämnd, är beslutför, om tre medlemmar äro

närvarande, för erhållande av korrespondens med stadgandet i mom. 1 om antalet medlemmar i kommunal valnämnd.

§ 8. Enär finskt medborgarskap är en av de allmänna förutsättningar-
na för åtnjutande av åländsk hembygdsrätt, är det överflödigt att ordet
"finska" kvarstår i texten. Ordet har strukits.

§ 10. Justeringsutskottet torde observera, att sista ordet i mom.
1 bör vara "stadgat" och icke "stadgad".

§ 11. Ordens ordningsföljd i mom. 1 andra meningen har ändrats, i
det att "till posten för befordran" framflyttats mellan orden "inlämnas"
och "i slutet kuvert".

§ 13. I mom. 2 har införts ordet "omedelbart".

§ 14. Ordet "valberättigad" på andra raden i mom. 1 har ändrats
till "röstberättigad", vilket i detta sammanhang synes vara mera kor-
rekt. Ordet "stadgad" på nästsista raden har ändrats till "stadgat".

§ 16. Ordet "framgår" har ändrats till "framgå" i mom. 1. I mom. 3,
sista meningen, har "valmannen" ändrats till "den röstberättigade".

§ 18. Då 17 § tillåter uppställande av såväl enmans- som flermans-
listor, har tredje meningen i mom. 1 kompletterats. (... namnen på den
eller de personer ...) I övrigt en mindre omredigering.

§ 19. Ordet "valberättigade" i mom. 2 har ändrats till "röstberät-
tigade".

§ 22. Kandidats medgivande att mottaga kandidatur erfordras en-
dast vid landstingsval, medan kandidatur ifråga om det kommunala valet
i regel utgör en medborgerlig skyldighet. Mom. 1 har därför komplette-
rats genom införande av "vid landstingsval" framför ordet "likväl".

§ 26. I anslutning till vad utskottet framhållit i den allmänna
motiveringen har paragrafen ändrats.

§ 28. I mom. 2 har ordet "samtidigt" utbytt mot "senast den 15
maj", av vilka ord "den 15 maj" spärrats.

§ 29. Efter ordet "bildad" i mom. 1 har införts "eller kandidat
icke valbar", vilket sammangår med gällande lagar.

§ 33. En redaktionell ändring har införts i mom. 2.

§ 35. I mom. 2 har ordet "innan" ändrats till "förrän".

§ 38. En redaktionell ändring av mom. 1 har synts motiverad.

§ 42. Det synes ändamålsenligt, att samma stämpel användes såväl
vid landstingsvalet som vid kommunalvalet. Utskottet har därför före-
slagit, att en bestämmelse härom införes såsom ett nytt mom. 2, enligt
vilken det ankommer på landskapsstyrelsen att fastställa stämpeln.

§ 45. En redaktionell ändring har företagits i mom. 2.

§ 46. Ordet "valsedeln" i mom. 2 har ändrats till "valsedel".

§ 47. Ordet "kommunalhem" har utbyttts mot "vårdhem", vilket ansetts vara riktigare, dels med hänsyn till sociallagens ordval, dels emedan även privat anstalt kan komma ifråga.

§ 48. Mom. 1 har omredigerats med tanke på att lagen avser två val.

§ 52 mom. 1 har omredigerats.

§ 54. Enligt punkt 3) i dess föreliggande avfattning skall valsedel gillas, om kandidatens nummer tecknats var som helst på valse delns framsida. Utskottet anser, att numret bör tecknas innanför den på framsidan befintliga cirkeln och i enlighet härmed ändrat stadgandet i punkt 3).

§ 56. Sista momentet har förtydligats, varjämte paragrafens uppställning ändrats redaktionellt.

§ 58. Med hänvisning till vad utskottet anfört under avsnittet "Allmänna synpunkter" har mom. 1 och 2 ändrats, varjämte paragrafens uppställning även redaktionellt undergått ändring på samma sätt som § 56.

§ 61. I den av centralnämnden utfärdade kungörelsen synes även kandidaternas personliga röstetal böra ingå, icke blott deras jämförelsetal, varför stadgandet i mom. 1 i nämnda hänseende kompletterats.

§ 63. Ordalydelsen för fullmaktsformuläret åt ersättare har ändrats med hänsyn till förslaget om ändrad lydelse av lagens rubrik.

§ 76. En redaktionell ändring har företagits.

§ 82. Annan ordalydelse med hänsyn till lagens ändrade rubrik.

Utskottet, som icke haft några anmärkningar att framställa mot kapitelrubrikerna, men som med hänvisning till sin allmänna motivering föreslår ändrad lydelse av lagens rubrik, får vördsammast föreslå,

att landstinget ville antaga nedanstående

L a n d s k a p s l a g

om landstingsval och kommunalval i landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Ordinarie landstingsval och kommunalval förrättas samtidigt det år, i denna lag benämnt valår, under vilket tiden av tre år från senaste ordinarie val tilländagår.

Har nyval efter upplösning av landstinget skett under valår före tiden för det ordinarie landstingsvalet, förrättas ordinarie landstingsval därefter under det tredje året efter nämnda val.

-6-

Om nytt kommunalval, kommunalt fyllnadsval och nyval efter upplösning av landstinget stadgas i 12, 13 och 14 kapitlen.

2 §.

Val förrättas i varje kommun, eller, om kommunen vid förrättande av riksdagsmannaval är indelad i röstningsområden, i varje sådant område. Nytt kommunalval och kommunalt fyllnadsval förrättas dock i den kommun därom förordnats.

Vallokal och nödiga inventarier tillhandahållas i varje röstningsområde av kommunen.

3 §.

Om förrättande av val skall kungöras i kommun såsom om kommunala tillkännagivanden är stadgat. I kungörelsen skall meddelas vilket val, som skall förrättas, tiden för valförrättningen, indelningen av kommunen i röstningsområden och röstningsområdenas vallokaler.

Kungörelsen utfärdas av vederbörande centralnämnd.

2 kap.

Om valmyndigheter.

4 §.

I god tid före valet skall landskapsstyrelsen tillsätta en centralnämnd för landstingsvalet, bestående av en ordförande och fyra ledamöter, av vilka en förordnas till viceordförande, samt fyra ersättare. Deras uppdrag fortfar, till dess ny nämnd utsetts.

Centralnämnden sammanträder i Mariehamn och är beslutför, då fem medlemmar äro närvarande.

Centralnämnden anställer en sekreterare och nödig personal.

5 §.

Fullmäktige i varje kommun utse under valåret i januari månad bland kommunens valbara medlemmar en centralnämnd för kommunalvalet, bestående av en ordförande och fyra ledamöter, av vilka en förordnas till viceordförande, samt fyra ersättare.

Centralnämndens uppdrag fortgår till dess ny centralnämnd blivit vald.

Centralnämnden är beslutför, då fem medlemmar äro närvarande.

6 §.

Fullmäktige i varje landskommun utse under valåret i januari månad en valnämnd för varje röstningsområde, bestående av en ordförande och två ledamöter, av vilka en förordnas till viceordförande, samt minst tre ersättare. Är kommun icke indelad i röstningsområden, fungerar den kommunala centralnämnden som valnämnd. Häradsskrivaren skall meddelas om valnämndernas sammansättning.

Valnämnds uppdrag fortgår, till dess ny valnämnd blivit vald.

I Mariehamn är magistraten valnämnd. Är staden indelad i röstningsområden, förordnar magistraten medlemmar och ersättare i valnämnd samt valbiträden för själva valförrättningen i ettvarrt röstningsområde.

Valnämnd är beslutför, då tre medlemmar äro närvarande.

Då centralnämnd fungerar som valnämnd är den beslutför, då tre medlemmar äro närvarande.

7 §.

Dör ordförande, ledamot eller ersättare i centralnämnd eller valnämnd eller avgår han för laga orsak innan tiden för hans uppdrag utgår, skall fyllnadsval förrättas.

Därest valnämnd under valförrättningen ej ens genom inkallande av ersättare blir beslutför, skall centralnämnden bland kommunens valbara medlemmar förordna adjungerade medlemmar i valnämnden.

3 kap.

Om vallängd.

8 §.

Vallängd uppgöres för varje röstningsområde av dess valnämnd, i Mariehamn av magistraten.

Såsom underlag för vallängden skall häradsskrivaren under december månad året före valåret tillställa valnämnden, i landskommun genom förmedling av kommunalstyrelsen, en efter by och lägenhetsnummer och i Mariehamn efter stadsdelar och kvarter uppställd förteckning över alla enligt samma års mantalslängd inom röstningsområdet bosatta medborgare, vilka åtnjuta åländsk hembygdsrätt och vid utgången av det löpande året uppnått 21 års ålder.

Förutom denna förteckning skall häradsskrivaren för varje på valåret följande år av valperioden uppgöra tilläggsförteckningar, vilka envar i enahanda ordning upptager de inom röstningsområdet bosatta personer, som åtnjuta åländsk hembygdsrätt och året närmast före det, för vilket tilläggsförteckningen är uppgjord, uppnått 21 års ålder.

Är omständighet veterlig, som utesluter någon i sådan förteckning upptagen person från valrätt, skall därom antecknas vid hans namn i förteckningen.

Förteckningarna utskrivas på blankett, som fastställles av landshapsstyrelsen.

9 §.

I vallängd skall för varje röstningsområde införas envar man och kvinna, som innehar åländsk hembygdsrätt och före valårets ingång fyllt 21 år samt vid senast förrättade mantalsskrivning upptagits eller bort

upptagas i kommunens mantalslängd.

Så snart den i 8 § nämnda förteckningen inkommit, skall valnämnden sorgfälligt granska densamma samt däri införa sådana valberättigade personer, som tilläventyrs blivit utelämnade, så ock från förteckningen utesluta envar, som icke är valberättigad.

Person, som icke är mantalsskriven i landskapet, men åtnjuter åländsk hembygdsrätt, skall såsom röstberättigad i landstingsval antecknas i det röstningsområdes vallängd, där han senast före valåret var mantalsskriven, därest han är röstberättigad och styrker, att han åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

Kyrkliga myndigheter, församlingsföreståndare, civilregisterförare, mantalsskrivningsmyndigheter, länsmän och stadsfiskalen äro skyldiga att lämna valnämnd erforderliga upplysningar.

Sedan valnämnden slutfört sin granskning, skall den underrätta häradsskrivaren om de ändringar, som vidtagits, jämte grunden för dessa.

Förteckningen förses härefter med påskrift, att den utgör röstningsområdets vallängd, och underskrives av nämndens medlemmar.

10 §.

Vallängd skall från och med den 1 till och med den 10 april vara på lämpligt ställe inom röstningsområdet, i Mariehamn på stadshuset, under behörig tillsyn framlagd för granskning, varom bör tillkännagivas i den ordning, som för kommunala kungörelser är stadgat.

Anser någon, att han obehörigen utelämnats ur vallängden eller däri antecknats sakna rösträtt, äger han skriftligen eller muntligen framställa yrkande på rättelse hos valnämnden vid dess sammanträde den 2 maj eller skriftligen hos valnämndens ordförande därförinnan. Skriftligt yrkande på rättelse må under den tid vallängden är framlagd lämnas även till den, under vars uppsikt granskningen av vallängden äger rum.

I 2 mom. avsett yrkande på rättelse må make utan fullmakt framställa på den andra makens vägnar.

Anser någon, att personer, en eller flera, obehörigen upptagits i vallängden som valberättigade, må han till valnämnden eller dess ordförande senast den 20 april inlämna motiverat skriftligt yrkande på rättelse.

Yrkande på rättelse må grundas även på sådana på vederbörande persons rösträtt inverkan omständigheter, vilka inträffat efter under-tecknandet av vallängden.

11 §.

Avser yrkande persons uteslutning ur vallängden, skall valnämnden eller dess ordförande utan dröjsmål meddela den person yrkandet gäller,

-9-

att han är i tillfälle att taga del av yrkandet på angivet ställe och senast den 28 april inkomma med förklaring till valnämnden, vid äventyr att, om förklaring icke avgives, ärendet det oaktat avgöres. Delgivning av yrkande på rättelse inlämnas till posten för befordran i slutet kuvert, varpå mottagarens namn och boningsort äro tecknade, men må ske även på annat bevisligt sätt, såframt det icke förorsakar dröjsmål. Är hans boningsort icke känd, anslås meddelandet som om kommunala tillkännagivanden är stadgat.

12 §.

De framställda yrkandena på rättelse i vallängden handläggas och avgöras i valnämnden den 2 maj med början klockan nitton. Valnämnden skall i varje ärende fatta beslut, vilket jämte kort motivering skall antecknas i protokollet.

Om gjorda ändringar skall valnämnden underrätta häradskrivaren med angivande av skälen för ändringarna.

Därest yrkande på rättelse, som avses i 10 § 2 mom. förkastas eller icke upptages till prövning eller yrkande på rättelse, som avses i 10 § 4 mom., bifalles, och den person, vars rösträtt är ifråga, icke är närvarande vid valnämndens sammanträde för att höra beslutet, skall beslutet ofördröjligen delgivas honom på i 11 § stadgat sätt medelst protokollsutdrag, vartill skall fogas besvärundervisning.

Valnämnden skall även i andra fall på anhallan utgiva protokollsutdrag till sakägare angående avgörandet samt till utdraget foga besvärundervisning.

Den, som icke nöjes åt valnämndens avgörande i ärende angående yrkande på rättelse av vallängden, må söka ändring däri i länsstyrelsen medelst besvärsskrift, som skall riktas till länsstyrelsen och tillställas valnämnden eller dess ordförande senast den 12 maj före klockan tolv. Valnämndens ordförande skall ofördröjligen översända besvärsskriften jämte eget utlåtande och utdrag ur valnämndens protokoll, om sådant icke fogats till besvären, samt de i ärendet tillkomna handlingarna till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen skall meddela valnämnden sitt beslut, som omedelbart skall kungöras av nämnden. Valnämnden skall även på i 11 § stadgat sätt om beslutet underrätta den person, vars rösträtt det rör, och på i 12 § 2 mom. nämnt sätt häradskrivaren.

Länsstyrelsens beslut i ärende angående rättelse av vallängd må icke överklagas.

14 §.

Anser häradskrivaren, att någon obehörigen utelämnats ur vallängden eller däri antecknats sakna rösträtt eller vara röstberättigad, äge rätt att på tjänstens vägnar enligt 10 § framställa yrkande på rättelse

-10-

hos valnämnden och i den ordning, som är stadgat i 13 §, söka ändring i beslut, som givits med anledning av yrkandet.

15 §.

Har ej yrkande på ändring i vallängden inom föreskriven tid framställts hos valnämnden, skall denna på längden teckna intyg, att den samma äger laga kraft.

Har ändringsyrkande framställts, skall nämnden, sedan yrkandet avgjorts genom laga kraft vunnit utslag, i vallängden införa därav tilläventyrs påkallade ändringar och tillika vid varje ändring angiva utslaget, på grund varav den vidtagits, varefter längden förses med intyg, att den sålunda ändrad äger laga kraft.

Vallängd, som äger laga kraft, skall vid valet iakttagas oförändrad.

16 §.

Valnämnd skall, då anhållan härom av röstberättigad eller dennes lagligen befullmäktigade ombud framställts före valdagen, till röstberättigad, för vars vidkommande vallängd vunnit laga kraft, utfärda två med ordningsnummer och valkuvert försedda utdrag, ett för vardera valet, av vilka framgå, att hans namn finnes upptaget i vallängden. Utdragen skola utgivas utan avgift och åtföljas av valsedlar och ytterkuvert samt slutlig sammanställning av kandidatlistorna för vardera valet.

Vallängdsutdrag underskrivas av valnämndens ordförande eller vid förfall för honom av dess viceordförande samt i Mariehamn av den magistraten därtill förordnat.

Den, som önskar erhålla vallängdsutdrag med posten, skall i frankerat brev insända en av honom underskriven anhållan därom till valnämnden och däri tydligt uppgiva sitt fullständiga namn, yrke eller befattning, födelsedatum, postadress och mantalsskrivningsort för det år, på vars mantalsskrivning vallängden grundar sig, varvid utöver kommunens namn även gata och gatunummer eller by och lägenhets namn och nummer skola uppgivas. Valnämnden skall, såvitt det kan ske före valdagen, tillsända valberättigad begärt utdrag jämte valsedel och ytterkuvert samt sammanställning av kandidatlistorna utan lösen i rekommenderad försändelse eller genom postens förmedling meddela honom, varför begärt utdrag ej kan sändas. Är den röstberättigade utomlands, sändas valhandlingarna till hans lagligen befullmäktigade ombud i hemlandet under den adress denne uppgivit.

Anhållan om tillställande av vallängdsutdrag med posten på även riktas till kommunalstyrelsen i den landskommun, från vars röstningsområde

-11-

vallängdsutdraget begäres. Kommunalstyrelsen skall ofördröjligen vidarebefordra ansökningsen till vederbörande valnämnd.

I vallängden skall invid den valberättigades namn antecknas det utgivna utdragets nummer.

Blanketter för vallängdsutdrag, valkuvert och ytterkuvert fastställas av landskapsstyrelsen, som också tillhandahåller valnämnderna desamma.

4 kap.

Om valmansföreningar och valförbund.

17 §.

Hava valmän genom en av dem undertecknad skrift sammanslutit sig för visst val samt i skriften nämnt den eller de personer, om vilkas väljande de enats, vare sådan valmansförening berättigad att hos centralnämnden för valet anhålla, att föreningens kandidatlista offentliggöres och införes i sammanställningen av kandidatlistor för valet.

På kandidatlista för landstingsval må kandidaternas antal icke uppgå till mer än en tiondedel av antalet medlemmar i valmansföreningen, ej heller överstiga tio.

På kandidatlista för kommunalval må kandidaternas antal icke uppgå till mer än en tredjedel av antalet medlemmar i valmansföreningen, ej heller överstiga antalet fullmäktige, som skall väljas, med mer än hälften.

Samma person må icke underteckna flera än en i 1 mom. nämnd skrift för vartdera valet. Har samma person anslutit sig till två eller flera valmansföreningar för samma val, skall centralnämnden avlägsna hans underskrift såsom ogiltig från samtliga skrifter i valet.

Kandidat må icke vara medlem av sin valmansförening.

18 §.

Handling, varigenom valmansförening bildas, skall vara dagtecknad och innehålla bemyndigande för en av föreningens medlemmar att vara dess ombudsman och för en annan medlem att vara dennes ersättare. Handlingen må även innehålla bemyndigande för ombudsman att för föreningens räkning ingå valförbund. Såväl handlingen som den närslutna kandidatlistan bör tydligt upptaga namnen på den eller de personer, vilka uppställas som kandidater, deras yrke eller syssla och boningsort. Likaså skall namn, yrke eller syssla och boningsort för ombudsmannen och hans ersättare angivas i handlingen.

Kandidatlista må icke upptaga andra anteckningar, såvida de icke äro nödvändiga för klarläggande av kandidats identitet.

19 §

Anhållan om offentliggörande av valmansförenings kandidatlista göres på föreningens vägnar skriftligen av ombudsmannen.

Ansökningsen skall åtföljas av den handling, varigenom valmansföre-

ningen bildats, och innehålla ombudsmannens försäkran, att de personer, vilka bilda valmansföreningen, egenhändigt undertecknat handlingen och äro röstberättigade. Har valmansföreningen bildats för landstingsvalet, skall dessutom de föreslagna kandidaternas skriftliga medgivande bifogas.

Ombudsmannens egenhändiga namnteckning på ansökningsen skall vara bestyrkt av två vittnen med angivande av deras yrke och hemvist.

Har ombudsman uppsåtligen eller av vårdslöshet intygat, vad icke är sant, eller eljest felat i sysslan, straffes såsom tjänsteman för brott i tjänsten.

20 §.

Ansökan om offentliggörande av valmansförenings kandidatlista skall ombudsmannen eller av honom befullmäktigad person inlämna till centralnämnden inom maj månad.

Hava handlingarna inlämnats till postbefordran så tidigt, att de inom föreskriven tid hade bort inkomma till centralnämnden, skall kandidatlistan icke utelämnas från sammanställningen av kandidatlistorna, såvitt ansökningsen kan granskas vid centralnämndens sammanträde den 8 juni.

21 §.

Avlider på valmansförenings kandidatlista upptagen person eller befinnes han icke mera valbar, bör ombudsmannen eller på hans anmälan centralnämnden utstryka kandidatens namn från listan.

Inom i 23 § 2 mom. stadgad tid må ombudsmannen ersätta honom med ny kandidat.

22 §.

Har en persons namn upptagits på två eller flera kandidatlistor för samma val, äger han rätt att få sitt namn avlägsnat från alla listor utom en, vid landstingsval likväl icke från lista, där han skriftligen samtyckt till att vara valmansföreningens kandidat.

Önskar valmansförening, emedan dess kandidat jämväl upptagits på annan valmansförenings kandidatlista, avlägsna hans namn från sin lista eller införa ett nytt namn i stället, äger föreningen rätt därtill.

Har ombudsman i den skrift, genom vilken valmansförening bildats, icke uttryckligen bemyndigats att besluta om i 2 mom. avsedd åtgärd, må densamma företagas endast på grund av sådan dagtecknad skriftlig förklaring, som underskrivits av mer än hälften av medlemmarna i valmansföreningen och vari ingår ombudsmannens försäkran, att underskrifterna äro egenhändiga.

-13-

Finner centralnämnd vid det sammanträde, som hålles den 11 juni, att kandidat då förekommer på flera än en kandidatlista, äger den genom lottning avlägsna kandidatens namn från alla listor utom en.

23 §.

Yrkande, som avses i 22 § 1 mom., skall framställas skriftligen hos centralnämnden senast den 8 juni före klockan tolv.

Meddelande om ändring av valmansförenings kandidatlista i de uti 21 § 2 mom. och 22 § 2 mom. avsedda fallen skall av ombudsman skriftligen tillställas centralnämnden senast den 11 juni före klockan tolv. Åsyftar meddelandet i 22 § 2 mom. avsett fall, skall meddelandet åtföljas av i 22 § 3 mom. nämnd förklaring, där sådant är erforderligt.

24 §.

Vilja två eller flera valmansföreningar samverka med varandra för valet, äga de rätt att sammansluta sig till ett valförbund.

Den skriftliga överenskommelsen om bildande av valförbund inlämnas till centralnämnden av den för valförbundet utsedda ombudsmannen personligen eller genom befullmäktigat ombud. Ansökningar om godkännande av valförbund inlämnas senast den 27 juni.

Ej må sammanlagda antalet av ett valförbunds kandidater uppgå till mer än tre gånger antalet personer, som vid valet skola väljas.

25 §.

I överenskommelse om bildande av valförbund skall upptagas ordningsnumret för föreningarnas kandidatlistor vid envar ombudsmans underskrift. Överenskommelsen skall jämväl innehålla bemyndigande för en av undertecknarna att vara valförbundets ombudsman och för en annan att vara hans ersättare. I överenskommelsen må ock föreslås, att i den slutliga sammanställningen av kandidatlistor intages en gemensam beteckning för valförbundet, varom dock centralnämnden äger slutligt bestämma.

26 §.

Valmansförening må tillsammans med en eller flera andra valmansföreningar bilda valförbund.

Valmansförening får icke ansluta sig till flera än ett valförbund. Valförbunden få icke ingå förbund sinsemellan.

Sedan valförbund mellan valmansföreningar anmälts, kan i de kandidatlistor, vilka upptagas i förklaringen om förbundets bildande, endast sådan ändring vidtagas, som nämnes i 21 § 1 mom.

Anmälan om ändring av valförbund må göras senast den 2 juli på sätt 32 § 2 mom. stadgar.

-14-

27 §.

Ej må medlem av eller ersättare i centralnämnden, ej heller vederbörligen uppställd kandidat vara ombudsman för valmansförening eller valförbund eller deras ersättare eller ombud.

5 kap.

Om centralnämnds förberedande åtgärder för valet.

28 §.

Centralnämnd sammanträder första gången på ordförandens kallelse senast den 15 maj för att antaga sekreterare samt för att fatta beslut om kungörelse angående den av centralnämnden befullmäktigade person, till vilken till valet hörande handlingar skola inlämnas, samt när och var detta skall ske.

Centralnämnd för kommunalt val skall senast den 15 maj kungöra om det antal fullmäktige, som vid valet skola väljas, ävensom om vad i 3 § är stadgat.

Centralnämnds kungörelse skall ofördröjligen offentliggöras såsom om kommunala kungörelser är stadgat samt anslås i centralnämnds samlingsrum.

29 §.

Den 1 juni föredrages för granskning och förses med ordningsnummer i romerska siffror de ansökningar, som inkommit från valmansföreningar. Finnes ansökan icke vara behörigen gjord eller valmansförening icke lagligen bildad, skall centralnämnden meddela ombudsmannen, att ansökningsförfarandet förkastats och uppgiva skälen för avslaget. Tillika böra handlingarna återställas till ombudsmannen. Var orsaken till avslaget den, att ansökan icke varit behörigen gjord eller valmansförening icke lagligen bildad eller kandidat icke valbar, vare ombudsmannen befogad att före den 11 juni klockan tolv ånyo inlämna handlingarna, behörigen rättade. Dock må rättelse icke äga rum i det fall, a) att den skrift, varigenom valmansförening bildats, ej är undertecknad av erforderligt antal valberättigade medlemmar; b) att den person, som inlämnat ansökningsförfarandet, icke är behörig att företräda föreningen; samt c) att ansökningsförfarandet inlämnats sentida eller inkommit i annan än härför stadgad ordning.

De godkända kandidatlistorna bringas till allmänhetens kännedom genom tillkännagivande, som anslås i centralnämnds samlingsrum och på kommunernas anslagstavlor.

30 §.

Den 8 juni behandlar centralnämnd ansökningar, som avse i 22 § 1 mom. nämnd ändring i valmansförenings kandidatlista. Innan ärendet upptages till slutlig prövning, skall valmansföreningens ombudsman beredas

-15-

tillfälle att däri bliva hörd. Likaledes upptagas vid samma sammanträde till behandling de i 20 § 2 mom. avsedda ansökningar, vilka utan sökandens förskyllan inkommit sentida.

31 §.

Den 11 juni behandlar centralnämnd i 22 § 2 och 3 mom. nämnda ansökningar samt med anledning av 29 § 2 mom. inlämnade rättade handlingar.

Företages lottdragning enligt 22 § 4 mom., bör valmansföreningens ombudsman beredas tillfälle att närvara.

Centralnämnd skall härefter sammanställa kandidatlistorna i nummerföljd på samma sida av ett blad och avskilda från varandra genom tydliga linjer. Denna förberedande sammanställning mångfaldigas och översändes utan dröjsmål till ombudsmännen för valmansföreningarna.

Är sammanlagda antalet uppställda kandidater i kommunalt val mindre än det antal fullmäktige, som skola väljas, skall centralnämnden anmäla härom till landskapsstyrelsen, som, om skäl därtill anses föreligga, förordnar om verkställande av fyllnadsval. De valda skola dock utöva sina uppdrag redan före fyllnadsvalet, om de uppgå till två tredjedelar av det föreskrivna antalet fullmäktige.

32 §.

Den 28 juni föredragas och granskas inkomna ansökningar om valförbund.

Finnas dessa icke vara behörigen avfattade eller valförbundet eljest icke lagligen bildat, skall centralnämnden utan dröjsmål skriftligen meddela valförbundets ombudsman att valförbundet eller viss valmansförenings anslutning till detsamma ej kunnat godkännas samt uppgiva skälen för avslaget. De felaktigheter, som föranlett avslaget, kunna senast på fjärde dagen därefter rättas genom åtgärd av ombudsmannen. Dock må rättelse icke äga rum i de fall, a) att överenskommelse, varigenom valförbund bildats, icke undertecknats av vederbörande valmansförenings ombudsman; b) att beslut av valmansförening om anslutning till valförbund eller bemyndigande för vissa personer att på föreningens vägnar besluta härom icke undertecknats av föreningens samtliga medlemmar; c) att obehöriga personer deltagit i beslutet om valförbundets bildande; d) att den person, som inlämnat handlingarna, icke är behörig att företräda valförbundet; ävensom e) att handlingarna inlämnats sentida eller i annan än härför stadgad ordning.

De av valmansföreningarna bildade valförbundens inbördes ordning på sammanställningen av kandidatlistorna bestämmes genom lottdragning.

Härefter förses samtliga kandidater med löpande ordningsnummer i

arabiska siffror börjande med nummer 2 för den första kandidaten på första listan i första valförbundet.

Alla kandidatlistor, envar jämte sin och kandidaternas ordningsnummer, skola utan dröjsmål tryckas tillsammans på samma sida av papperet, ordnade sålunda, att till samma valförbund hörande kandidatlistor uppställas under gemensam beteckning i nummerföljd uppfifrån nedåt eller, ifall kandidatlistorna på grund av sitt antal måste ordnas i två eller flera spalter bredvid varandra, i rader från vänster till höger och avskiljas från övriga listor så, att det tydligt framgår, vilka kandidatlistor som höra till respektive valförbund. Godkänner icke centralnämnden beteckning, som vid valförbundets ingående föreslagits för det samma, eller har förslag därom icke framställts, skall nämnden bestämma en beteckning, som blott angiver valförbundets ordning i sammanställningen.

Denna slutliga sammanställning tryckes i erforderligt antal och utsändes till valnämnderna, valmansföreningarna, kommunernas styrelser och magistraten i Mariehamn samt hålles tillgänglig för allmänheten.

33 §.

Centralnämnden skall låta trycka valsedlar och till varje röstningsområdes valnämnd sända nödigt antal av dem i omslag, som bör tillslutas med centralnämndens sigill och förses med anteckning om valsedlarnas antal.

Valsedeln skall vara av standardformat, 148 x 210 mm, och på inre sidan hava en överskrift, vari nämnes vid vilket val den skall användas, samt dessutom en heldragen cirkel, som har en diameter av 90 mm och som vid hopvikning av sedeln blir ovikt. Mitt i cirkeln bör tydligt ut-satt finnas en beteckning № ... för antecknande av numret på den kandidat, för vilken den röstande vill avgiva sin röst. Dessutom bör på valsedeln finnas en särskild plats för röstande, som ej godkänner någon av de i den slutliga sammanställningen upptagna kandidatlistorna.

Det papper, som användes för valsedlarna, skall för landstingsvalet vara vitt och för kommunalval grönt samt till beskaffenheten sådant, att det icke äventyrar bevarandet av valhemligheten. Valsedlarna böra vara så gjorda, att det tydligt framgår, huru de böra hopvikas, och icke upptaga annat än vad ovan stadgats.

6 kap.

Om valförrättning.

34 §.

Den första lördagen i september det år, då ordinarie val skola för-rättas, börjar valförrättningen i varje röstningsområde klockan tolv

-17-

samt fortgår utan uppehåll till klockan tjugu. Förrättningen fortsättes följande dag under samma tid.

35 §.

På valnämnden ankommer att vidtaga alla för förrättningen erforderliga anordningar och anställa nödigt antal valbiträden.

Särskilt skola sådana åtgärder vara vidtagna, att icke någon må utfå valsedel, förrän han befunnits röstberättigad, så ock att valman har tillfälle att under fullt bevarande av valhemligheten i sin valsedel utmärka, huru han röstar, och att nödiga tillbehör härför och valskärm finnas att tillgå.

Nämnden skall ock ombesörja, att tillräckligt rymlig plats invid valrummet finnes anvisad för de valmän, vilka avvakta sin tur att inkomma i detsamma, och att denna plats stänges vid det klockslag, då valförrättningen skall avslutas.

36 §.

Inom eller invid vallokal må ej hållas tal, ej heller anslås eller utdelas tryckta eller skrivna upprop till de väljande.

De tillstädeskomna skola iakttaga de bestämmelser, som valnämnden prövar erforderligt utfärda för upprätthållande av ordningen och tryggnad av valförrättningens ostörda förlopp.

37 §.

Valnämnden äger draga försorg om att den slutliga sammanställningen av kandidatlistorna för vartdera valet finnes framlagd till påseende såväl i valrummet som i angränsande rum och förrum. Särskilt bör sammanställningarna vara anslagna till påseende i vallokalen på den plats, där röstande inför sin anteckning i valsedeln.

38 §.

Vid valförrättningen skall valbiträde på anhållan av valman biträda denne vid införande av erforderliga anteckningar i valsedeln.

Biträdet skall samvetsgrant fullgöra valmans anvisningar ävensom hemlighålla vad han vid valförrättningen erfar. Bryter han däremot, straffes såsom tjänsteman för brott i tjänsten.

39 §.

Vid valförrättningen skall nämndens ordförande omedelbart, innan röstningen börjar, visa de närvarande, att valurnan är tom, samt därefter öppna de omslag, vari de nämnden tillsända valsedlarna äro insatta.

40 §.

Valman utövar sin rösträtt i det röstningsområde, i vars vallängd han är upptagen. Valman, som önskar utöva sin rösträtt, skall anmäla

-18-

sig hos valnämnden för att erhålla valsedel, varvid anteckning därom göres i vallängden.

Valman är tillåtet att utöva sin rösträtt annorstädes såsom i 7 kap. är stadgat.

41 §.

Vid valet äger varje röstande rätt att rösta antingen på kandidat i den slutliga sammanställningen av kandidatlistor eller på annan person, till vars förmån han önskar avgiva sin röst.

Vill röstande avgiva sin röst för viss kandidat, som upptagits i den slutliga sammanställningen av kandidatlistor, skall han i cirkeln på valsedeln tydligt anteckna det nummer, som kandidaten har i sammanställningen.

Godkänner röstande icke någon av de i sammanställningen upptagna kandidaterna, skall han på den särskilda plats, som reserverats på valsedeln för sådant ändamål, tydligt skriva den persons namn, på vilken han önskar rösta, samt personens yrke och boningsort.

Anteckningen må göras innanför valskärm så, att valhemligheten bevaras.

42 §.

Röstande, som infört sin anteckning i valsedeln, skall avlämna sedeln hopvikt hos valnämnden för avstämpling och inlägga den avstämplade sedeln i valurnan.

Vid valen användes av landskapsstyrelsen fastställd stämpel.

Valnämnden skall övervaka, att valförrättningen för varje röstandes vidkommande försiggår som i denna landskapslag är stadgat.

43 §.

Innan röstningen förklaras avslutad, skola alla före klockan tjugu tillstädeskomna valmän beredas tillfälle att rösta.

44 §.

Sedan valnämndens ordförande förklarat valförrättningen avslutad, uttagas de avgivna valsedlarna omedelbart ur valurnan. Valsedlarna för landstingsvalet och kommunalvalet särskiljas och räknas, likaså antalet personer, vilka enligt anteckningarna i vallängden och i valprotokollet i vartdera valet hava utövat sin rösträtt.

Valsedlarna öppnas därefter och granskas. De valsedlar, vilka skola anses ogiltiga, avskiljas i en särskild grupp. De återstående valsedlarna ordnas sålunda, att till en särskild grupp avsätts de för varje uppställd kandidat avgivna sedlarna samt de sedlar, på vilka den röstande själv skrivit sin kandidats namn. Antalet valsedlar i varje grupp

-19-

räknas.

Samtliga valsedlar inläggas därefter ordnade i grupper i hållbara omslag, som omsorgsfullt förseglas med ordförandens sigill. På omslaget skrives vederbörande centralnämnds adress, försändelsernas innehåll och avsändare. Försändelserna avsändas till vederbörande centralnämnd på snabbaste sätt.

45 §.

Vid valförrättningen föres av valnämnden protokoll, särskilt för landstingsvalet och för kommunalvalet. I protokollen skall upptagas dagen för förrättningen, de närvarande medlemmarna i valnämnden, de av nämnden utsedda valbiträdena, klockslagen för förrättningens vidtagande och avslutande, antalet avgivna valsedlar och personer, som utövat rösträtt, samt tiden, då i 43 § nämnda omslag förseglades. Det vid valet begagnade sigillet avtryckes i protokollet.

Förrättningen avslutas med protokollens uppläsande och undertecknande, varefter protokollen insätts i särskilda omslag, adresserade till vederbörande centralnämnd, dit försändelserna sändas på snabbaste sätt.

Närmare anvisningar angående protokollföringen meddelas av landskapsstyrelsen, som även fastställer protokollsformulär. Tryckta blanketter till protokollet tillhandahållas valnämnderna av vederbörande centralnämnder.

Vallängderna överlämnas till förvaring hos kommunalstyrelsen, i Mariehamn hos magistraten.

7 kap.

Om röstning med vallängdsutdrag.

46 §.

Valman, som erhållit valhandlingar såsom i 16 § stadgas, men som på valdag vistas inom sitt röstningsområde, må inlämna valhandlingarna till valnämnden, som inför anteckning härom i vallängden, varefter valmannen äger utöva sin rösträtt på i 40-42 §§ stadgat sätt.

Befinner sig valman på valdag i annat röstningsområde i landskapet, skall han inlämna valhandlingarna till valnämnden, som, ifall valhandlingarna äro i sin ordning, utgiver valsedel, varefter valmannen utövar sin rösträtt såsom i 1 mom. är sagt.

47 §.

Valman, som vårdas i sjukhus eller på sjukavdelning i vårdhem inom landskapet, dock ej patient på sinnessjukhus, må på valdag utöva sin rösträtt genom förmedling av posten, såsom i 48 och 49 §§ stadgas.

Valman, som på valdag vistas utom landskapet eller som för tjänst

eller yrkesutövning icke kan utöva sin rösträtt på valdag, må före eller på valdag utöva sin rösträtt genom förmedling av posten, såsom i 48 och 49 §§ stadgas.

48 §.

Skall valman utöva sin rösträtt genom förmedling av posten, äger han ifylla valhandlingarna medföljande valsedel, som insättes i valkuvert, som han förseglar. På vallängdsutdragets frånsida skall han på därför reserverad plats anteckna orsaken till att han utövar sin rösträtt genom postens förmedling, tidpunkten och vistelseorten samt bekräfta detta med sin namnteckning.

Valman, som utövar sin rösträtt inom landskapet med stöd av 47 § 2 mom. eller utom landskapet, på ort i riket eller i något av de nordiska länderna eller ombord på fartyg med hemort i något av de nordiska länderna, skall tillse, att två trovärdiga personer på vallängdsutdragets frånsida bestyrka riktigheten av hans namnteckning. Vittnena böra jämväl anteckna yrke och boningsort.

Utövar valman sin rösträtt annorstädes utomlands än i 2 mom. är sagt, skall han låta finsk konsulär myndighet eller notarius publicus på orten intyga på vallängdsutdragets frånsida, med angivande av dag och ort för intygets meddelande, att han egenhändigt undertecknat i 1 mom. nämnda bekräftelse.

49 §.

Valkuvertet jämte vidhängande vallängdsutdrag insättes i det till vederbörande centralnämnd adresserade ytterkuvertet och överlämnas till befordran med posten, i det fall, som avses i 47 § 1 mom. senast på nästföljande söckendag.

Röstning enligt 47 § 2 mom. får ske tidigast på trettionde dagen före valet. Försändelsen skall överlämnas till befordran med posten senast på andra valdagen, likväl ej senare än att den kan beräknas ankomma till centralnämnden senast den femtonde dagen efter valet före klockan tio.

50 §.

Enligt 47-49 §§ avgiven röst är ogiltig, då vallängdsutdraget saknar valmans anteckning eller underskrift eller behöriga vittnens underskrift ävensom om valmannen utövat sin rösträtt tidigare eller senare än tillåtet eller om valförsändelsen ankommer till centralnämnden senare än på den femtonde dagen efter klockan tio.

Då avgiven röst skall förklaras ogiltig på grund av orsak, som framgår av vallängdsutdraget, skall valkuvertet obrutet läggas åt sidan för förvaring med kasserade valsedlar.

-21-

Valförsändelse, som ankommer sentida till centralnämnden, skall förstöras obruten.

51 §.

Valförsändelserna öppnas vid centralnämndens sammanträde den femtonde dagen efter valet. Sedan enligt 50 § ogiltiga försändelser lagts åt sidan, inläggas samtliga valkuvert i en urna, varvid vallängdsutdragen avskiljas. Då samtliga valförsändelser öppnats, antecknas antalet godkända och kasserade valförsändelser i protokollet. Härefter tömmes urnan och öppnas valkuverten och förfäres med valsedlarna såsom om rösträkning är stadgat.

8 kap.

Om rösträkning.

52 §.

Sedan röstning ägt rum, skall centralnämnden senast dagen efter valet granska de inkomna handlingarna samt påbörja rösträkningen och härvid avgöra, vilka valsedlar som skola kasseras.

Valsedlar i kommunalvalet, som hänföra sig till annan kommun, inläggas kommunvis i hållbart omslag, som förseglas med ordförandens sigill och översändas på snabbaste sätt till centralnämnden i vederbörande kommun. På omslaget bör antecknas antalet valsedlar i försändelsen.

53 §.

Vid ordnande och räkning av valsedlarna skola iakttagas av landskapsstyrelsen meddelade anvisningar.

54 §.

Valsedel är ogiltig,

- 1) om i valsedeln genom anteckning utmärkts flera än en kandidat;
- 2) om kandidats nummer antecknats så, att det ej tydligt framgår, vilken kandidat det avser;
- 3) om kandidats nummer skrivits utanför den i 33 § 2 mom. nämnda cirkeln;
- 4) om valsedeln försetts med särskilt kännetecken eller däri gjorts annan obehörig anteckning;
- 5) om annan än av valnämnd erhållen valsedel använts såsom valsedel samt
- 6) om i valnämnd avlämnad valsedel ej försetts med stämpel.

Av centralnämnden kasserade valsedlar avskiljas och inläggas grupperade enligt röstningsområden i ett särskilt omslag, vilket förseglar och förvaras såsom de övriga valhandlingarna.

-22-

55 §.

Vid sammanträde klockan tio den femtonde dagen efter valet skall centralnämnden granska av valmän insända valhandlingar.

Därefter verkställes slutlig rösträkning och fastställles valets utgång.

56 §.

Vid rösträkningen förfares på följande sätt:

- 1) envar kandidats röstetal bestämmes genom sammanräkning av de godkända valsedlar, som utmärkts med kandidatens nummer;
- 2) envar kandidatlistas röstetal bestämmes genom sammanräkning av röstetalen för listans alla kandidater; samt
- 3) varje valförbunds röstetal bestämmes genom sammanräkning av röstetalen för valförbundets alla kandidatlistor.

Röster, som avgivits för en och samma på valsedel namngiven person, skola anses avgivna för en särskild kandidatlista, som ej tillhör något valförbund.

57 §.

Är kandidat, som vid valet erhållit röster, icke valbar, skall för honom avgiven röst likväl gälla för den kandidatlista, där han är uppställd, och för det valförbund, som han tillhör.

9 kap.

Om fastställande av valets utgång och utfärdande av fullmakt.

58 §.

Vid fastställandet av valresultatet förfares på följande sätt:

- 1) kandidaterna på samma kandidatlista upptecknas i ordningsföljd efter fallande röstetal, varpå dem tilldelas jämförelsetal sålunda, att den första kandidaten till jämförelsetal erhåller listans hela röstetal, den andra en tredjedel därav, den tredje en femtedel, den fjärde en sjundedel, och så vidare. De kandidater, som icke tillhöra valförbund, hava så erhållit sina slutliga jämförelsetal;
- 2) de kandidater, vilka tillhöra samma valförbund, upptecknas här efter ordnade efter storleken av deras jämförelsetal sålunda, att den med högsta jämförelsetalet ställes främst. Därpå tilldelas dem slutliga jämförelsetal så, att den första av kandidaterna till jämförelsetal erhåller valförbundets hela röstetal, den andra en tredjedel därav, den tredje en femtedel, den fjärde en sjundedel, och så vidare; samt
- 3) alla kandidaters namn upptecknas ånyo i ordningsföljd enligt storleken av deras slutliga jämförelsetal och vid varje kandidats namn antecknas hans slutliga jämförelsetal.

Sedan samtliga kandidater sålunda ordnats efter avtagande jämförel-

-23-

setal, förklarar centralnämnden de främsta valda till det antal, som vid valet skall utses.

59 §.

Vid lika röstetal eller jämförelsetal avgör lotten.

60 §.

Ersättare för de valda bestämmes sålunda, att därtill främst utses den efter de valda närmast följande kandidaten på den kandidatlista från vilken han blivit vald. Finnes ej sådan, utses till ersättare den kandidat i valförbundet, som näst de valda erhållit det högsta slutliga jämförelsetalet.

Kan ersättare ej bestämmas enligt 1 mom., inträder som ersättare den, som har högsta slutliga jämförelsetalet bland de kandidater, vilka tidigare icke förklarats valda.

Utses första ersättare gemensamt för tre eller flera valda, skall en andra ersättare för envar av dem omedelbart utses.

Har någon av de valda avgått och saknas utsedd ersättare för honom, skall centralnämnd ånyo sammanträda för utseende av ny ersättare enligt 1 och 2 mom. stadgade grunder.

61 §.

Centralnämnden för landstingsvalet skall ofördröjligen tillkännagiva valets utgång genom kungörelse på nämndens anslagstavla och i kungörelsen jämväl nämna, vem som är envars ersättare. Centralnämnden utfärdar därjämte fullmakt åt envar av de valda, samt underrättar landshövdingen i landskapet och valnämnderna om valets utgång, varom jämväl skall kungöras med angivande av kandidaternas jämförelsetal och personliga röstetal i sådan tidning, i vilken landskapsmyndigheternas förfoganden kungöras.

Centralnämnden för kommunalvalet skall underrätta de valda och kommunens styrelse om valresultatet och offentliggöra detsamma såsom kommunala tillkännagivanden offentliggöras i kommunen.

62 §.

Har någon av dem, som vid landstingsval förklarats valda, icke varit upptagen på vederbörligen offentliggjord kandidatlista, skall centralnämnden, innan fullmakt åt honom utfärdas, förfråga sig hos honom, om han åtager sig landstingsmannauppgiften.

Vägrar kandidaten att åtaga sig uppgiften eller lämnar han icke inom fem dagar efter delfåendet sitt skriftliga begivande till centralnämnden, besättes det lediga mandatet på sätt i 60 § stadgas.

63 §.

Fullmakt för landstingsman skall hava följande lydelse:

"Vid landstingsval, som den förrättades i landskapet Åland, har N.N., bosatt i, blivit utsedd till medlem av landstinget för tiden från den till den, såvida landstinget icke därförinnan blivit upplöst. Detta intyg gäller såsom landstingsmannafullmakt." Ort och tid.

Vid uppkommen ledighet utfärdar centralnämnden fullmakt åt den, som jämlikt 60 § skall träda i den avgångnes ställe. I sådant fall bör fullmakt vara av följande lydelse:

"Sedan vid landstingsval, som den förrättades i landskapet Åland, N.N. valts till medlem av landstinget för tiden från den till den, såvida landstinget icke därförinnan blivit upplöst, men denna plats blivit ledig, har enligt 60 § i landskapslagen om landstingsval och kommunalval i landskapet Åland M.M., bosatt i, blivit utsedd att efterträda honom såsom medlem av landstinget. Detta intyg gäller såsom landstingsmannafullmakt." Ort och tid.

64 §.

Alla valsedlar skola härpå insättas i omslag, som förseglas med centralnämndens och ordförandens sigill och förvaras, intill dess nästföljande val försiggått.

Samtliga uträkningar skola genomdragas och på enahanda sätt förseglas samt förvaras såsom bilaga till protokollet.

Handlingarna från landstingsvalet förvaras i landskapsstyrelsens arkiv och handlingarna från det kommunala valet i vederbörande kommuns arkiv.

65 §.

Då uppehåll i centralnämnds förrättning sker, skola samtliga valsedlar och uträkningar hållas så förvarade, att icke någon har tillgång till desamma.

66 §.

Vid centralnämnds sammanträden föres protokoll, vari upptages dagarna för sammanträdet, klockslagen, då det började, avbröts och avslutades, de närvarande medlemmarna samt besluten. Innehållet av beslut må angivas genom hänvisning till brev eller annan expedition.

I protokollet skall särskilt antecknas antalet valsedlar, som i varje kommun inlämnats med stöd av vallängdsutdrag. Antalet ogiltiga valsedlar upptages skilt för varje röstningsområde.

Protokollet underskrives av sekreterare. Dess riktighet bestyrkes av ordföranden.

67 §.

Då valets utgång fastställs, skola i protokollet nämnas såväl de

-25-

valda som de, vilka, ifall mandat blir ledigt, skola såsom ersättare inträda i de valdas ställe.

Envar av dessa upptages med angivande av namn, yrke eller syssla och boningsort samt röstetal och slutligt jämförelsetal.

68 §.

Vid centralnämnds sammanträden för räknande av valsedlar och fastställande av valets utgång äro ombudsmän för valmansförening och valförbund berättigade att närvara.

69 §.

Från centralnämnd utgående expeditioner underskrivas på nämndens vägnar av ordföranden och kontrasigneras av sekreterare.

10 kap.

Om besvär över landstingsval.

70 §.

Vill någon överklaga landstingsval, skall han göra det genom skriftliga besvär, vilka senast på den fjortonde dagen efter den, då valets utgång enligt 61 § genom anslag offentliggjordes, före klockan tolv på dagen ingivas till länsstyrelsen.

71 §.

Hava besvär över landstingsval inkommit, skall länsstyrelsen genast infordra de upplysningar och förklaringar, vilka besvären påkalla, och utan dröjsmål meddela utslag i saken.

72 §.

Angående offentliggörande av länsstyrelsens utslag och enskild sakägares underrättande gälle vad i 11 och 13 §§ är stadgat.

I länsstyrelsens utslag må ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

11 kap.

Om besvär över kommunalval.

73 §.

Berättigad att söka ändring i kommunalval är envar på den grund, att hans enskilda rätt blivit kränkt, och medlem av kommunen jämväl på den grund, att valet icke skett i laga ordning.

Ändring sökes medelst skriftliga besvär, som skola av besväranden själv eller hans befullmäktigade ombud ingivas eller genom postens förmedling befordras till länsstyrelsen, vid besvär över beslut av centralnämnden i Mariehamn inom fjorton dagar och för övrigt inom trettio dagar från den dag, då valresultatet kungjorts medelst anslag. Till besvärsskriften skall fogas det beslut av centralnämnden, över vilket besvär anföras, och, ifall anspråk på sökande av ändring väckes beträff-

-26-

fände centralnämnds beslut rörande förberedande åtgärder för valet, jämväl centralnämndens däröver fattade beslut i på tjänstens vägnar till riktigheten bestyrkta protokollsutdrag, samt, för i 74 § avsett fall, utredning om dagen för kungörande av resultatet av ånyo förrättat val.

Besvärssärenden, som angå kommunalval och förberedelserna härför, böra handläggas såsom brådsakande.

12 kap.

Om nytt kommunalval.

74 §.

Förordnas med anledning av besvär, att nytt kommunalval skall förrättas, skall centralnämnden ofördröjligen skrida till åtgärd för förrättande av detsamma. Vid valet skall nyttjas då gällande vallängd. De sålunda valda fullmäktiges uppdrag fortgår till utgången av det kalenderår, varunder ordinarie val närmast förrättas. De fullmäktige, som vid det tidigare valet förklarats valda, skola likväl kvarstå i sina uppdrag, tills resultatet av det nya valet kungjorts genom anslag.

Vid nytt kommunalval må stadgandena om röstning med vallängdsutdrag icke tillämpas.

13 kap.

Om kommunalt fyllnadssval.

75 §.

Nedgår fullmäktiges i en kommun antal så, att det understiger tre fjärdedelar av deras stadgade antal, skall fullmäktige anmäla om förhållandet till landskapsstyrelsen, som, såframt den anser skäl därtill föreligga, förordnar om verkställande av fyllnadssval.

Vid fyllnadssval användes senaste laga kraft vunna vallängd. För de vid valet utsedda fullmäktige väljas jämväl ersättare. Vid valet iakttagas i övrigt i tillämpliga delar stadgandena i denna lag enligt av landskapsstyrelsen meddelade anvisningar.

14 kap.

Om nyval efter upplösning av landstinget.

76 §.

Har republikens president förordnat om nya landstingsval, skall valförrättningen börja på första lördagen efter det sextio dagar förflutit, sedan förordnandet kungjordes, samt fortsättes följande dag såsom i 34 § stadgas.

77 §.

Om nyval skola förrättas, innan vallängd ånyo i stadgad ordning upprättats, skall den senaste vallängden jämte i 8 § nämnda tilläggsför-

teckningar tjäna såsom vallängd.

Vallängden skall undergå sådan granskning som i 9 § sagts, samt omedelbart därefter vara under behörig tillsyn framlagd under sju dagar inom röstningsområdet, i Mariehamn på magistraten, varom bör kungöras såsom i 10 § 1 mom. är stadgat.

Yrkande på rättelse skall i fall, som nämnes i 10 § 2 mom. och såsom där sägs, framställas hos valnämnden eller dess ordförande senast vid det sammanträde, som hålles den tionde dagen efter utgången av ovan i 2 mom. nämnda tid.

Yrkande på uteslutning av person ur vallängden skall skriftligen framställas hos valnämnden eller dess ordförande senast den tredje dagen efter utgången av den i 2 mom. nämnda tiden. Valnämndens ordförande skall härom underrätta den, vars uteslutning ur vallängden påyrkats, medelst tillkännagivande, som följande dag skall inlämnas till posten för befordran, eller eljest på i 11 § föreskrivet sätt, och anmoda honom att inom fyra dagar från samma dag inkomma med skriftlig förklaring med anledning av yrkandet, vid äventyr att, om förklaring icke avgives, ärendet det oaktat avgöres.

Yrkandena på rättelse i vallängden handläggas och avgöras vid det sammanträde av valnämnden, som skall hållas den tionde dagen efter utgången av den i 2 mom. nämnda tiden med början klockan nitton. Därefter förfäres i ärendet såsom i 12 § är stadgat. Valnämndens beslut i ärendet är slutligt, likväl så, att ifall yrkande på rättelse förkastas eller icke upptages till prövning eller avser en persons uteslutning ur vallängden, beslutet skyndsamt skall underställas länsstyrelsens prövning.

Med avseende å länsstyrelsens beslut gäller, vad i 13 § 2 och 3 mom. är stadgat.

78 §.

Ansökan om offentliggörande av valmansförenings kandidatlista skall på i 20 § föreskrivet sätt inlämnas senast på fyrtionde dagen före valförrättningen och ansökningar om godkännande av valförbund på i 24 § föreskrivet sätt senast på tjugufemte dagen före valförrättningen. Anmälan om ändring i valmansförenings kandidatlista, som avses i 22 § 1 mom. må göras senast på trettiotredje dagen före valförrättningen före klockan tolv och anmälan om annan ändring senast på trettionde dagen före valförrättningen före klockan tolv. Anmälan om ändring av valförbund må göras senast den nittonde dagen före valförrättningen.

79 §.

Centralnämnd skall vid nyval sammanträda senast på femtionde dagen

28

före valförrättningen för behandling av i 28 § nämnda ärenden, på den trettionionde dagen före valförrättningen för behandling av i 29 § nämnda ärenden, på den trettiotredje dagen före valförrättningen för behandling av i 20 § 2 mom. och 22 § 1 mom. nämnda ärenden, på den trettionde dagen före valförrättningen för behandling av i 31 § och 22 § 4 mom. nämnda ärenden och på den tjugufjärde dagen före valförrättningen för behandling av i 32 § nämnda ärenden.

15 kap.

Särskilda stadganden.

80 §.

Landskapet erlägger samtliga utgifter för centralnämnden för landstingsmannavalet.

De kommunala centralnämndernas och valnämndernas arvoden och kostnader bestridas i första hand av kommunen, som äger rätt att ur landskapsmedel erhålla ersättning till halva beloppet av arvoden, dagtraktamenten och resekostnader, som erlagts till valnämndernas medlemmar och biträden, så ock till halva beloppet av kostnaderna för uppgörande av vallängd.

81 §.

Infaller i denna lag stadgad dag, förutom valdag, på helgdag, skall följande söckendag anses såsom den föreskrivna dagen.

Infaller valdag enligt 76 § på jul-, julannan-, nyårs-, påsk- eller pingstdag, skall första helgfria dag därefter vara första valdag.

82 §.

Denna lag tillämpas första gången på 1963 års landstingsval och kommunalval i landskapet. Genom densamma upphäves landskapslagen den 17 juli 1957 om landstingsmannaval i landskapet Åland (25/57) och landskapslagen den 23 april 1959 om kommunala val (8/59).

Mariehamn den 2 augusti 1962.

På lagutskottets vägnar:

Jan Erik Eriksson
Jan Erik Eriksson
ordförande.

Axel Kuffschinoff
Axel Kuffschinoff
sekreterare.

Närvarande i utskottet: Jan Erik Eriksson, ordförande, Eliel Persson, Gustaf Jansson, Annemi Dahlblom och Bertel Boman.